

Een uitleg over Ponzifraude

**IF IT SEEMS TOO
GOOD TO BE TRUE,
IT PROBABLY IS.**

Naam: W. Steunenberg
Datum: Utrecht, 13 september 2017

Kennisdocument

Een uitleg over Ponzifraude

Auteur
Utrecht

Willem Steunenberg
september 2017

Voorwoord

Hierbij presenteer ik mijn kennisdocument '*Een uitleg over Ponzifraude*'.

Bij de afdeling Financieel Economische criminaliteit van de politie Midden-Nederland, waar ik werkzaam ben als financieel rechercheur, worden er geregeld onderzoeken in diverse fraude vormen ingesteld. Eén van de vormen van fraude die hierbij onderzocht worden is Ponzifraude.

Ponzifraudes komen in verschillende vormen, omvang en complexiteiten voor. Er zijn echter wel meerdere kenmerken voor Ponzifraude die bepalend zijn voor de werkwijze. Dit kennisdocument is bedoeld om een korte en eenvoudige uitleg te geven over wat Ponzifraude is, hoe- en waaraan je het herkent en wat je er als opsporingsambtenaar mee kan.

Voor dit kennisdocument heb ik een literatuuronderzoek gedaan, waarbij ik onder andere documenten vanuit het verleden, de recente wetgeving, onderzoeken en literatuur heb gebruikt.

Inhoudsopgave

INLEIDING	5
AANLEIDING.....	5
DOEL VAN KENNISDOCUMENT	5
OPBOUW VAN KENNISDOCUMENT	5
HOOFDSTUK 1 WERKWIJZE	6
1.1 GESCHIEDENIS	6
1.2 PONZI IN GROTE LIJNEN.....	6
1.2.1 Garantie van hoge winsten en gegarandeerde terugbetaling	6
1.2.2 Niet of nauwelijks investeren	6
1.2.3 Gevoel van legitimiteit, professionaliteit en vertrouwen door middel van diverse leugens.....	7
1.2.4 Uitbetaling met inleg van nieuwe slachtoffers.....	8
1.2.5 Uitdrogen van geld, waardoor uitbetaling moeilijk tot onmogelijk wordt	8
1.2.6 De daadwerkelijke uitgave van de fraudeur	9
1.2.7 Ponzifraude weergegeven in een grafiek.....	9
1.2.8 Medeplichtig	10
1.2.9 Profiteurs.....	10
HOOFDSTUK 2 MOGELIJKE STRAFRECHTELIJKE GEVOLGEN	12
2.1 OPLICHTING ART. 326 SR	13
2.1.1 Oplichtingsmiddelen.....	13
2.1.2 Bewegen tot afgifte	15
2.1.3 Onderzoeksplicht	15
2.1.4 Oogmerk bevoordeling	15
2.2 VERDUISTERING ART. 321 SR	16
2.2.1 Zowel verduistering als oplichting	16
2.2.2 Advies	16
2.3 AANTREKKEN VAN PUBLIEK OPVORDERBARE GELDEN ART. 3:5 WFT.....	17
2.3.1 Het publiek.....	17
2.3.2 Aantrekken, ter beschikking verkrijgen, ter beschikking hebben van geld	17
2.3.3 Opvorderbare gelden.....	18
2.4 PIRAMIDESPEL (WET OP DE KANSSPELEN) ART. 1A JO. 31 WOK	19
2.4.1 Uitleg Piramidespel.....	19
2.4.2 Wet op de kansspelen.....	20
2.4.3 Kenmerken van een Piramidespel	20
2.4.4 Piramidespel en Ponzifraude.....	21
2.5 WITWASSEN ART. 420BIS/TER/QUATER SR	23
2.5.1 Witwastypologieën.....	23
2.5.2 Kwalificatie-uitsluitingsgrond	24
2.5.3 Voorhanden hebben, omzetten, verbergen en/of verhullen.....	24
2.5.4 Gewoonte witwassen.....	25
2.6 VALSHEID IN GESCHRIFTE ART. 225 SR	26
2.6.1 Elementen van valsheid in geschrifte.....	26
2.6.2 Valsheid in geschrifte bij Ponzi	26
2.7 STRAFBARE RECHTSPERSOON & CRIMINELE ORGANISATIE ART. 140 SR.....	27
2.7.1 Strafbare rechtspersoon	27
2.7.2 Criminele organisatie.....	27
3.0 LITERATUURLIJST	30

Inleiding

Aanleiding

Tijdens het starten en uitvoeren van een Ponzifraude onderzoek merkte ik dat er in mijn omgeving meerdere collega's waren die niet exact wisten wat een Ponzifraude was. Ik had al eerder literatuur en onderzoeken van Ponzifraude gelezen waardoor ik in grote lijnen wist wat een Ponzifraude was. Tijdens een onderzoek heb ik het boek "Beleggen in gebakken lucht", geschreven door Mr. Frans Roest en Mr.dr.s. Rogier Stijnen en in 2009 uitgegeven door Kerckebosch, als leidraad gebruikt. Omdat er auteursrechten op dit boek zitten, het boek te omvangrijk is en er geen was, is mij gevraagd om dit kennisdocument te schrijven.

Doel van kennisdocument

Dit kennisdocument is geschreven om een kort en actueel beeld te vormen van Ponzifraude en inzicht te geven in de mogelijke strafrechtelijke gevolgen daarvan. Dit kennisdocument kan onder andere in een onderzoek naar Ponzifraude als bijlage gebruikt worden ter verduidelijking van termen, werkwijze van Ponzifraude en mogelijke strafrechtelijke gevolgen.

Dit kennisdocument is zoveel mogelijk gebaseerd op de meest recente wetgeving, gepubliceerde onderzoeken, literatuur, kennisdocumenten en rechterlijke uitspraken. In dit kennisdocument heb ik gebruik gemaakt van verkorte bronvermelding waarbij de uitgebreide bronvermelding staat omschreven in de literatuurlijst.

Opbouw van kennisdocument

Het eerste hoofdstuk van dit kennisdocument richt zich op de definities en werkwijze van een Ponzifraude. Het tweede hoofdstuk richt zich op de mogelijk strafrechtelijke gevolgen van een Ponzifraude.

Hoofdstuk 1 Werkwijze

1.1 Geschiedenis

Het woord Ponzi is afkomstig van Charles Ponzi die in 1920 in Amerika met een oplichtingspraktijk 10.000 slachtoffers had benadeeld voor in totaal ruim 9 miljoen. Dit had hij voor elkaar gekregen door zijn slachtoffers een onrealistisch rendement van 50% te beloven als zij hem geld gaven waar hij 45 dagen lang mee mocht handelen. Ieder slachtoffer die na 45 dagen uitbetaald wilde worden, werd uitbetaald met de inleg van nieuwe slachtoffers. Toen dit een jaar later aan het licht kwam is dit soort oplichting in Amerika verboden geworden en werd dit Ponzifraude genoemd.¹

1.2 Ponzi in grote lijnen

Zoals in het voorwoord al werd geschreven zijn er heel veel verschillende vormen waarmee een Ponzifraude gepleegd kan worden. Maar in grote lijnen is de manier waarop de Ponzifraudeur te werk gaat wel goed te omschrijven. Hierna volgt in grote lijnen het proces en de kenmerken van en bij een Ponzifraude.

1.2.1 Garantie van hoge winsten en gegarandeerde terugbetaling

In vrijwel alle gevallen haalt de fraudeur zijn slachtoffers over om hem geld te geven, zodat hij dit geld kan investeren en waarmee de fraudeur vervolgens veel winst kan maken. De fraudeur geeft vooraf al aan dat als het slachtoffer hem geld geeft dat het slachtoffer zelf een groot percentage winst van zijn inleg verdient. En in vrijwel alle gevallen gegarandeerd ook zijn inzet terug krijgt. Het aanbieden van (gegarandeerde) hoge onrealistische rendementen en vaak ook een vorm van garantie op terugbetaling van de inleg zijn twee belangrijke kenmerken van een Ponzifraude.^{2,3,4, 5, 6, 7,8,9}

1.2.2 Niet of nauwelijks investeren

Er zijn verschillende ‘investeringsvormen’ die Ponzifraudeurs gebruiken om hun rendementen te verantwoorden. Voorbeelden zijn:¹⁰

- Investeren in vastgoed
- Het succesvol beleggen van de inleg op de beurs
- Investeren in vakantiewoningen
- Investeren in luxe wijn(velden)
- Handelen in forex (valutahandel)
- Handelen in cryptocurrency (zoals Bitcoins, Monero, Ethereum, etc.)

1 www.fiu-nederland.nl/nl/ponzi-fraude

2 Delrue 2014, pag. 317.

3 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

4 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

5 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

6 ECLI:NL:GHDHA:2014:996

7 Roest en Stijnen 2009, pag. 31 en 79.

8 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

9 Scharenborg 2015, p. 88-89.

10 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

Wat het slachtoffer hierbij niet weet is dat de fraudeur helemaal niets investeert of, in sommige gevallen, maar een heel klein gedeelte investeert om zo de schijn op te houden.
11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23

In een uitspraak van het Gerechtshof- Arnhem uit 2008 bleek dat er van het totaal ingelegde geld van de slachtoffers slechts 22% was geïnvesteerd in het beloofde investeringsplan. Daarnaast was van het totaal ingelegde geld 78% gebruikt voor andere doeleinde (zie 1.2.6) dan was overeengekomen met de slachtoffers.^{24,25, 26}

1.2.3 Gevoel van legitimiteit, professionaliteit en vertrouwen door middel van diverse leugens

De fraudeur krijgt zijn slachtoffers over het algemeen zo ver om geld in te leggen, doordat hij zijn slachtoffers misleid met diverse leugens. Door deze leugens krijgt het slachtoffer het gevoel dat de fraudeur een legitiem project heeft en professioneel handelt, waardoor het slachtoffer een sterk vertrouwen krijgt in de fraudeur. Er zijn meerdere onderzoeken waarin bleek dat de fraudeur het deed voorkomen alsof het meedoen in de investering een voorrecht was, omdat er maar weinig mensen mochten mee doen. Op die manier werd vertrouwen en professionaliteit uit gestraald.^{27,28,29, 30}

In sommige gevallen wordt er reclame gemaakt door verspreiding van folders, callcenters, reclamespotjes, social media, internet en in andere gevallen wordt er hoofdzakelijk reclame gemaakt door alleen mond-tot-mond reclame.^{31,32,33}

In een uitspraak van het Hof Amsterdam in 2007 wordt omschreven dat het wekken van vertrouwen behoorde tot de modus operandi van de oplichter. Hierbij omschreef het hof:

‘Het (kenmerkende) raffinement van de gentleman-fraudeur, die gretig gebruikt maakt van de situatie, welbespraakt is, zich keurig kleedt en soms sportief als de gelegenheid daarom vraagt, handig inspeelt op gebeurtenissen en flexibel is, een goed ontwikkelde verkooptechniek heeft en zeer sympathiek is in de omgang; de gedupeerden vinden hem vrijwel zonder uitzondering aardig en kunnen haast niet geloven dat ze zijn opgelicht’³⁴

11 Delrue 2014, pag. 317.

12 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

13 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

14 ECLI:NL:GHSHE:2010:BT2639

15 ECLI:NL:GHDHA:2014:996

16 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

17 ECLI:NL:HR:2006:AU8098

18 ECLI:NL:RBZUT:2008:BD5577

19 Jongh 2014.

20 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

21 Roest en Stijnen 2009, pag. 112-113.

22 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

23 Scharenborg 2015, p. 88-89.

24 ECLI:NL:GHARN:2008:BD1523

25 Roest en Stijnen 2009, pag. 112-113.

26 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

27 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

28 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

29 Roest en Stijnen 2009, pag. 129-134.

30 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

31 Delrue 2014, pag. 317.

32 ECLI:NL:GHSHE:2010:BT2639

33 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

34 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

Ondanks dat het als buitenstaander moeilijk te bevatten is, zijn er heel veel slachtoffers van Ponzifraude die (nadat het hun is medegedeeld) niet kunnen geloven dat ze zijn opgelicht. Dit is dan ook kenmerkend voor een (goede) oplichter die zijn slachtoffers kan overtuigen door middel van zijn leugens.

1.2.4 Uitbetaling met inleg van nieuwe slachtoffers

In veel gevallen creëert de fraudeur dit sterke vertrouwen door in het begin zijn slachtoffers de inzet inclusief zijn winst uit te betalen, met als doel het slachtoffer over te halen om nogmaals een (groter) bedrag aan de fraudeur te geven onder het mom dat het slachtoffer nog meer kan verdienen.^{35,36,37,38}

Daarnaast heeft het uitbetalen ook een grote aantrekkingskracht op de omgeving van het slachtoffer. Vaak worden na uitbetalingen de succes verhalen gedeeld met vrienden, familie en kennissen die op hun beurt deze uitzonderlijk kans om veel geld te verdienen niet willen missen.^{39,40}

Wat het slachtoffer hierbij niet weet is dat de fraudeur geen geld heeft uitbetaald dat afkomstig was uit grote winsten, maar dat het geld van nieuwe slachtoffers gebruikt werd om eerdere slachtoffers uit te betalen.^{41,42,43,44,45,46,47,48,49}

1.2.5 Uittroeg van geld, waardoor uitbetaling moeilijk tot onmogelijk wordt

De fraudeur kan blijven doorgaan zolang een nieuwe groep van investeerders vindt om het geld en de hoge rendementen aan de eerdere inleggers te kunnen betalen. Maar uiteindelijk is dit een kaartenhuis dat in elkaar valt. Als er namelijk nauwelijks tot niet wordt geïnvesteerd en er ook minder of geen nieuwe slachtoffers zijn die geld inleggen, dan komt er ook geen geld binnen waarmee eerdere slachtoffers uitbetaald kunnen worden. Volgens Roest en Stijnen (2009) duurde in de afgelopen twintig jaar een Ponzifraude op zijn minst 18 maanden, voordat er slachtoffers waren die het vermoeden hadden dat het om een oplichting ging.^{50,51,52,53}

35 Delrue 2014, pag. 317.

36 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

37 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

38 Roest en Stijnen 2009, pag. 31.

39 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

40 Roest en Stijnen 2009, pag. 31.

41 Delrue 2014, pag. 317.

42 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

43 ECLI:NL:GHDHA:2014:996

44 Driessen 2016

45 Jongh 2014.

46 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

47 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

48 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

49 Scharenborg 2015, p. 88-89.

50 Roest en Stijnen 2009, pag. 34.

51 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

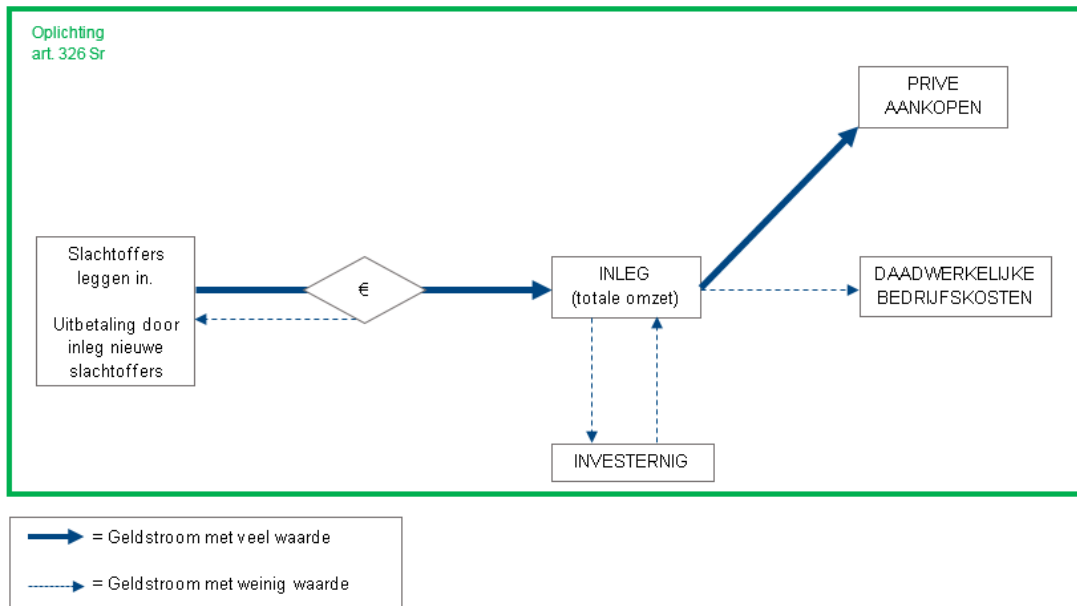
52 ECLI:NL:GHSHE:2010:BT2639

53 Delrue 2014, p. 317.

1.2.6 De daadwerkelijke uitgave van de fraudeur

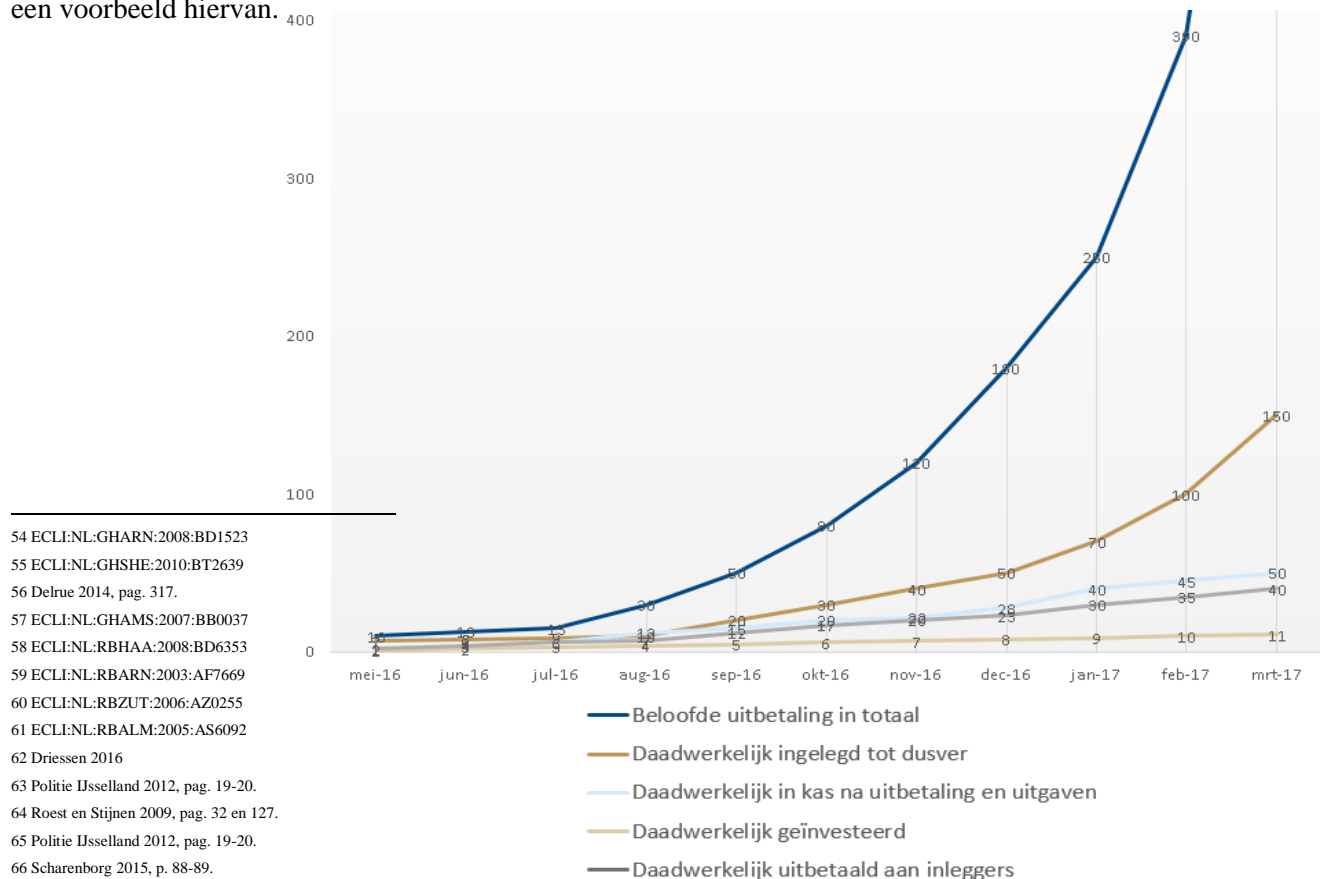
Het ingelegde geld wordt óf voor een heel klein deel (tussen de 1% en 22% van de inleg) óf in zijn geheel niet uitgegeven aan de beloofde investering, maar gebruikt door de fraudeur om er, over het algemeen, een luxelevens mee te leiden^{54,55,56,57,58,59,60,61,62,63,64, 65,66}

Ponzi-fraude

1.2.7 Ponzifraude weergegeven in een grafiek

Een Ponzifraude kan in veel gevallen inzichtelijk gemaakt worden door de gegevens cumulatief te verwerken in een grafiek. Hierbij wordt in een tijdschema inzichtelijk gemaakt hoe het verloop van de inleg, uitbetaling, investering, vermogen van de verdachte en de beloofde uitbetaling (inleg en rente bij elkaar) in totaliteit is verlopen. Zie onder deze alinea een voorbeeld hiervan.

54 ECLI:NL:GHARN:2008:BD1523

55 ECLI:NL:GHSHE:2010:BT2639

56 Delrue 2014, pag. 317.

57 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

58 ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6353

59 ECLI:NL:RBARN:2003:AF7669

60 ECLI:NL:RBZUT:2006:AZ0255

61 ECLI:NL:RBALM:2005:AS6092

62 Driessen 2016

63 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

64 Roest en Stijnen 2009, pag. 32 en 127.

65 Politie IJsselland 2012, pag. 19-20.

66 Scharenborg 2015, p. 88-89.

1.2.7.1 Weinig investeringen bij een Ponzifraude

Bij een legitiem bedrijf dat daadwerkelijk investeert moet allereerst de lijn van investeringen in de buurt van de lijn ‘daadwerkelijk ingelegd tot dusver’ liggen, omdat dit van te voren is beloofd aan de inleggers. Zoals in paragraaf 1.2.2 omschreven, wordt dit bij een Ponzifraude wel beloofd maar in praktijk nooit uitgevoerd.

1.2.7.2 Door geen of weinig winst, niet meer vermogen dan ingelegd geld

Tot slot wordt, zoals in paragraaf 1.2.6 omschreven, het ingelegde geld bij een Ponzifraude uitgegeven aan privé doeleinden. Hierdoor zal de lijn ‘daadwerkelijk in kas na uitgave’ bij een Ponzifraude, ook indien er wel degelijk een klein percentage geïnvesteerd wordt waarmee winsten worden gemaakt, lager liggen dan de lijn ‘daadwerkelijk ingelegd tot dusver’. Als er daadwerkelijk veel winst wordt gerealiseerd met de investeringen zal de lijn ‘daadwerkelijk in kas na uitbetaling en uitgaven’ altijd boven de lijn ‘daadwerkelijk ingelegd tot dusver’ uitstijgen.

1.2.7.3 Vermogen bij een Ponzifraude niet in verhouding tot de uitbetaling

Verder zal bij een legitiem bedrijf dat daadwerkelijk hoge rendementen beloofd en uitbetaald te zien zijn dat de lijn ‘daadwerkelijk in kas na uitgave’ dicht in de buurt moeten liggen van de lijn ‘beloofde uitbetaling in totaal’ liggen. Hoe verder deze twee lijnen uit elkaar liggen, hoe onwaarschijnlijker dat er ooit de beloofde uitbetalingen verricht zullen worden. Een Ponzifraude is een kaartenhuis dat gegarandeerd in elkaar zal storten, dit is te zien aan deze twee lijnen die in de verloop van de tijd steeds verder uit elkaar zullen gaan liggen.

1.2.8 Medeplichtig

In veel gevallen werkt de fraudeur niet alleen, omdat de schijn van professionaliteit en succesvol zijn moeilijk is zonder personeel en rechtspersonen. Hierbij rijst de vraag of de medewerkers medeplichtig, medeplegers of juist niet betrokken maar slechts getuigen zijn. Uit een uitspraak van de Hoge raad is af te leiden dat het verschil tussen wel of niet strafbaar zijn hem zit in de verrichte werkzaamheden, waaruit kennis van de fraude is te halen, en hoe lang de medewerker al werkzaam is.⁶⁷

Denk hierbij aan bijvoorbeeld een administratief medewerker die al een half jaar werkzaam is bij de fraudeur. Zelfs als de medewerker zich niet heeft verdiept in de aard van het financiële product dat werd verkocht, kan er het vermoeden van de oplichting ontstaan. De medewerker kan opzettelijk behulpzaam zijn aan oplichting indien deze meewerkt aan het in- en/of overboeken en/of verwerken en/of overmaken van deelnemersgelden uit te voeren en/of financiële transacties uit te voeren en/of af te handelen. Ook het voorlichten aan deelnemers over financiële ontwikkelingen is een onderdeel van medeplichtigheid, ondanks dat de medewerker aangeeft geen kennis te hebben van de financiële producten. Onder andere door deze werkzaamheden ontstaat de verdenking dat de medewerker de wetenschap had van de oplichtingspraktijken, maar desondanks werkzaamheden blijft verrichten.

1.2.9 Profiteurs

Uit verschillende uitspraken, uit literatuur en sociale media, blijkt dat er veel mensen zijn die actief op zoek zijn naar een Ponzifraude. Zoals hiervoor omschreven begint een Ponzifraude namelijk met de eerste periode daadwerkelijk uitbetalen aan inleggers. Indien iemand kennis heeft van Ponzifraude en kan achterhalen hoelang een door hem gevonden Ponzifraude al duurt, kan hij hiervan profiteren. Dit kan een profiteur doen door veel geld in te leggen en ook kort na de inleg het geïnvesteerde geld en de winst uit te laten keren.^{68,69}

⁶⁷ ECLI:NL:RBZUT:2003:AN8496

⁶⁸ ECLI:NL:PHR:2016:10

⁶⁹ ECLI:NL:HR:2011:BQ5986

Het profiteren van Ponzifraude kan, volgens de Hoge raad van het civiele recht, onder omstandigheden te classificeren zijn als onrechtmatig. Eén van die omstandigheden is dat bewust en stelselmatig van fraude wordt geprofiteerd.⁷⁰

Ondanks dat er geen uitspraken gevonden zijn waarbij inleggers die doelbewust en stelselmatig op zoek waren naar Ponzifraude om hiervan mee te profiteren, is een tenlastelegging van witwassen voor de hand liggend. Met name als bewezen kan worden dat de inlegger kennis had van het feit dat de herkomst van zijn toekomstige voordeel afkomstig is uit het strafbare feit oplichting is in ieder geval schuldwitwassen van toepassing.

⁷⁰ ECLI:NL:PHR:2016:521

Hoofdstuk 2 Mogelijke strafrechtelijke gevolgen

Ponzifraude is ontstaan doordat Charles Ponzi slachtoffers oplichtte. Het is dan ook zo dat er bij een Ponzifraude meerdere strafbare feiten gepleegd kunnen worden, maar dat het strafbare feit art. 326 Sr oplichting, de kern van de Ponzi is.⁷¹

Naast de oplichting worden over het algemeen meerdere strafbare feiten ten laste worden gelegd. Hieronder worden de meest voorkomende strafbare feiten besproken, namelijk;

- verduistering,
- aantrekken van publiek opvorderbare gelden,
- piramidespel,
- witwassen,
- strafbare rechtspersoon,
- oprichting en/of deelneming aan een criminele organisatie,

besproken. Hierbij wordt er ingegaan op welke wijze en in welke vorm deze strafbare feiten in grote lijnen voorkomen bij een Ponzifraude. Er is bewust gekozen om andere mogelijke strafbare feiten niet in dit kennisdocument te behandelen om zo de omvang te beperken en de eenvoud van het kennisdocument te waarborgen.

⁷¹ Scharenborg 2015, p. 88-89.

2.1 Oplichting 326 Sr

2.1.1 Oplichtingsmiddelen

Oplichtingsmiddelen zijn volgens art. 326 Sr het aannemen van een valse naam- en of hoedanigheid, listige kunstgrepen en samenweefsel van verdichtfels. Hierbij moet onderzocht en bewezen worden dat de voorstellingen ook daadwerkelijk leugenachtig zijn en door de verdachte bewust zijn uitgevoerd.⁷²

2.1.1.1 Aannemen valse naam

Indien er gebruik wordt gemaakt van een valse naam of alias is er onder andere sprake van het aannemen van een valse naam.^{73, 74}

2.1.1.2 Aannemen valse hoedanigheid

Het aannemen van een valse hoedanigheid kan bestaan uit een fraudeur die zich voordoeft als een bonafide verkoper of, zoals in veel gevallen voorkomt, een zeer ervaren en professioneel handelaar in het een of ander. Een dergelijke voorstelling van zaken geldt alleen als het aannemen van een valse hoedanigheid als deze valse hoedanigheid ook daadwerkelijk het slachtoffer heeft bewogen om het geld of goed af te geven.^{75,76, 77}

Een aantal praktijkvoorbeelden:

- Iemand die zegt dat hij een ervaren vastgoedinvesteerder is met tien jaar ervaring, terwijl uit onderzoek blijkt dat dit niet klopt.⁷⁸
- Voordoen als een rekeninghouder met voldoende saldo.^{79,80}
- Voor het publiek presenteren als een instelling die een belegging in onroerend goed aanbiedt met een vaste gegarandeerde opbrengst en maandelijkse uitbetaling van het rendement.^{81,82,83}
- Voordoen als belegger beschikkende over een vergunning, zich voordoen als (beleggings)deskundige.^{84,85}
- Voordoen als ‘investment banker’ met meer dan 35 jaar ervaring in de (internationale) beurshandel.^{86,87}
- Voordoen als solide bedrijf waarin het goed beleggen was.^{88,89}
- Voordoen als bonafide bemiddelaar in financiële diensten en vertrouwenspersoon, die aan hem verstrekt geld als een goed ‘huisvader’ zou beheren.^{90,91}

72 Scharenborg 2015, p. 58.

73 Roest en Stijnen 2009, pag. 366.

74 Scharenborg 2015, p. 58.

75 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

76 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

77 Scharenborg 2015, p. 58.

78 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

79 Roest en Stijnen 2009, pag. 366.

80 HR 18 september 1978, NJ 1978, 658.

81 Roest en Stijnen 2009, pag. 367.

82 ECLI:NL:RBZUT:2009:BI9299

83 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

84 Roest en Stijnen 2009, pag. 367.

85 ECLI:NL:RBZUT:2008:BG5228

86 Roest en Stijnen 2009, pag. 367.

87 ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6322

88 ECLI:NL:RBARN:2008:BC8027

89 Roest en Stijnen 2009, pag. 367.

90 Roest en Stijnen 2009, pag. 366.

91 ECLI:NL:PHR:2007:BA7685.

2.1.1.3 Listige kunstgrepen

Meerdere keren valsheid in geschrifte, denk bijvoorbeeld aan meerdere bewijzen van eigendom en bewijzen van waarde valselijk op te maken om zo aan te tonen dat men in het bezit is van veel vermogen en/of dat er sprake is van een legitieme vastgoed investeerder. Volgens de Hoge Raad volstaat slechts 1 listige kunstgreep en worden listige kunstgrepen omschreven als “bedrieglijke handelingen, geschikt om leugenachtige voorwendsels en valse voorstellingen ingang te doen vinden en daaraan kracht bij te zeten”^{92, 93}

Voorbeelden van listige kunstgrepen zijn:

- Het fingeren van dag winsten op een website.^{94,95}
- Gebruikmaken van een gefingeerde briefhoofd.⁹⁶
- Afgeven van brochures waarop hoge rentepercentages en opgenomen garanties vermeld worden.⁹⁷
- Tonen van bankafschriften aan (potentiele) inleggers waarop vermelde rente-uitkeringen staan vermeld.⁹⁸
- Tonen van onjuiste jaarstukken.⁹⁹

2.1.1.4 Samenweefsel verdichtsels

Samenweefsel van verdichtsels is een opeenstapeling van leugens waarbij slechts 1 leugen niet voldoende is. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om het totaal aan mededelingen zoals bijvoorbeeld de garanties ten aanzien van te behalen rendementen, afgezet tegen de bedrijfseconomische werkelijkheid.^{100,101,102,103,104,105,106, 107}

Voorbeelden van samenweefsel van verdichtsels zijn:

- Het verzwijgen dat zowel het bedrijf van de verdachte, als hijzelf, noch de intentie had, noch in staat was de afspraak na te komen.¹⁰⁸
- Het verzwijgen dat inleggelden naar specifieke bankrekeningen (van (mede)verdachte) werden overgemaakt.¹⁰⁹
- Het verzwijgen dat uitbetaling aan de inleggers werden gedaan met hun eigen geld en niet zijn ontstaan uit de opbrengsten van de beloofde investeringen.¹¹⁰
- Het vermelden dat ingelegd geld na de looptijd van de investering gegarandeerd zou worden terugbetaald.¹¹¹
- Dat aan inleggers rendementen van tussen de 12% en de 24% per jaar werden beloofd, in elk geval enig minimumrendement.¹¹²

92 HR 1 november 1920, NJ 1920, p. 1215

93 Scharenborg 2015, p. 60-61.

94 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

95 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

96 HR 7 november 1921, NJ 1922

97 ECLI:NL:RBZUT:2008:BG5228

98 ECLI:NL:RBARN:2008:BC8027

99 ECLI:NL:RBARN:2007:BA5630

100 ECLI:NL:HR:2003:AF3807

101 ECLI:NL:HR:1993:AD1846

102 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

103 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

104 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

105 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

106 Roest en Stijnen 2009, pag. 368-371.

107 Scharenborg 2015, p. 61.

108 ECLI:NL:HR:2003:AF6599

109 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

110 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

111 ECLI:NL:RBZUT:2009:BI9299

112 ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6322

- Dat de indruk was gewekt dat er geen of weinig risico's aan de participatie(s)/investering(en) zouden kleven en dat verdachte zelf participeerde in één of meer project(en).¹¹³

2.1.2 Bewegen tot afgifte

De fraudeur heeft met zijn oplichtingsmiddelen als doel om zijn slachtoffers te bewegen tot afgifte van enig goed, wat vaak neerkomt op geld of andere financiële middelen. Als men heeft ingelegd, betekent dit niet automatisch dat men ook is opgelicht. Dit kan alleen bewezen worden als uit onderzoek blijkt dat alle slachtoffers kennis hebben genomen van de oplichtingsmiddelen en dat deze middelen doorslaggevend waren voor de beslissing om geld, aandelen etc. af te geven aan de fraudeur.^{114,115,116,117, 118}

2.1.3 Onderzoeksplicht

Van belang bij het element 'bewegen tot afgifte' is of het slachtoffer zonder enig onderzoek en nadenken geld heeft afgegeven of dat het slachtoffer enig onderzoek heeft gedaan naar de fraudeur en diens aanbod. Er moet dus een causaal verband zijn tussen het oplichtingsmiddel en het element "bewegen tot". Als een slachtoffer namelijk geen onderzoek gedaan heeft, kan hij ook niet door middel van oplichtingsmiddelen bewogen zijn tot afgifte. Denk bij een onderzoek aan het inlezen van een brochure of website van de fraudeur, op internet opzoeken van het bedrijf op persoon, bij de Kamer van Koophandel natrekken van het bedrijf of persoon, etc.^{119,120}

2.1.4 Oogmerk bevoordeling

Bij Ponzifraude is de doelstelling van de fraudeur vrijwel altijd financieel voordeel te krijgen. Handelen met het oogmerk van wederrechtelijke bevoordeling, welk oogmerk door het hof wordt opgevat als noodzakelijkheidsbewustzijn, is een voldoende oogmerk aangezien de fraudeur weet dat hij bij de investeringen reeds had moeten zien aankomen dat hij zijn verplichtingen niet had kunnen nakomen, omdat hij niet tot nauwelijks investeert.^{121,122,123, 124}

113 ECLI:NL:GHAMS:2007:BF0026

114 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

115 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

116 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

117 Roest en Stijnen 2009, pag. 365.

118 Scharenborg 2015, p. 63.

119 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

120 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

121 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

122 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

123 Roest en Stijnen 2009, pag. 364.

124 Scharenborg 2015, p. 63.

2.2 Verduistering 321 Sr

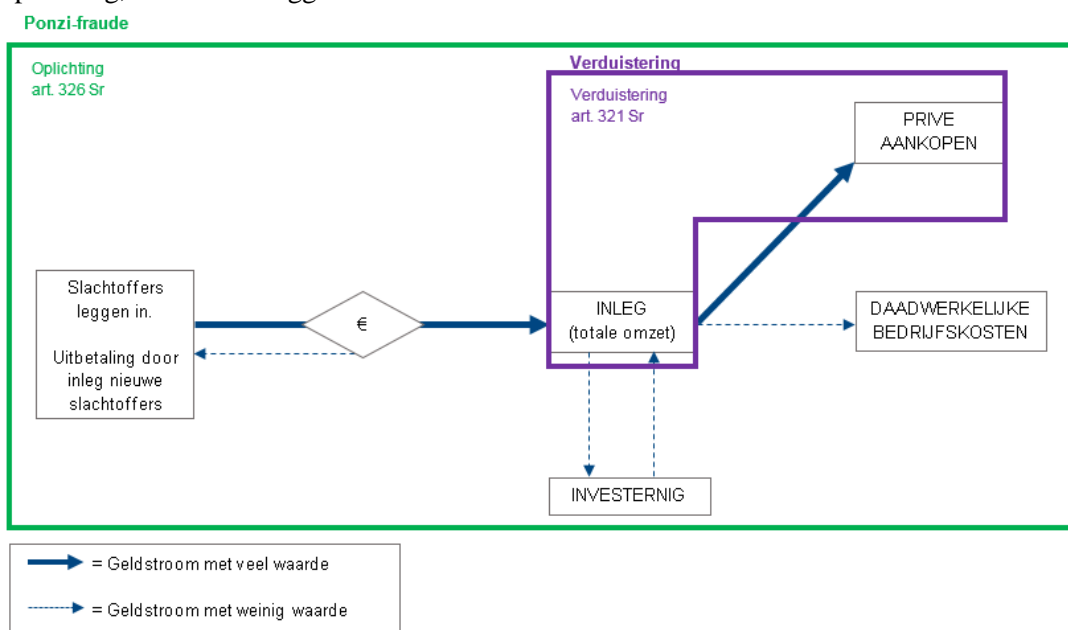
Er is sprake van oplichting als bewezen kan worden dat de fraudeur nog voor het ontvangen van de gelden van plan was om de gelden niet daadwerkelijk te investeren, terwijl hij dit wel aan de slachtoffers heeft verteld. Indien de fraudeur nog voor het ontvangen van het geld de daadwerkelijke bedoeling had om het geld, zoals beloofd, ook echt te investeren kan er geen sprake zijn van oplichting. De fraudeur heeft dit geld immers rechtmatig verkregen omdat hij ook echt van plan was te investeren. Het kan uiteraard zo zijn dat de fraudeur, nadat hij het geld heeft ontvangen, zich bedenkt en het geld voor zichzelf houdt of hier privé aankopen mee doet. In dat geval is er geen sprake van oplichting maar van verduistering.^{125, 126, 127}

2.2.1 Zowel verduistering als oplichting

Ook kan het zijn dat de fraudeur aanvankelijk startte met verduisteren, maar toen hij de smaak te pakken kreeg, meer slachtoffers is gaan benaderen met het vooropgezette plan om zijn slachtoffers te benadelen. In dat geval is er sprake van verduistering bij de eerste slachtoffers en oplichting bij de latere slachtoffers.¹²⁸

2.2.2 Advies

Het advies is dan ook om in een zo vroeg mogelijk stadium van onderzoek te achterhalen wat de kennis en het daadwerkelijke oogmerk van de fraudeur bij het begin-, lopende- en aan het eind van het onderzoek was. En vooral om beide strafbare feiten, te weten verduistering en oplichting, ten laste te leggen.^{129, 130}

125 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

126 ECLI:NL:RBZUT:2008:BG5228

127 Roest en Stijnen 2009, pag. 362.

128 ECLI:NL:RBUTR:2006:AZ2306

129 ECLI:NL:RBZUT:2008:BG5228

130 Roest en Stijnen 2009, pag. 362.

2.3 Aantrekken van publiek opvorderbare gelden 3:5 Wft

Aantrekken van publiek opvorderbare gelden conform art. 3:5 Wft ziet er als volgt uit:

“Het is een ieder verboden bedrijfsmatig al dan niet op termijn opvorderbare gelden van het publiek aan te trekken, ter beschikking te verkrijgen of ter beschikking te hebben dan wel in enigerlei vorm te bemiddelen ter zake van het bedrijfsmatig van het publiek aantrekken of ter beschikking verkrijgen van al dan niet op termijn opvorderbare gelden.”

Dit artikel is ontstaan om minder deskundige partijen te beschermen tegen mogelijk misbruik door geldnemers die niet onder toezicht staan.¹³¹

2.3.1 Het publiek

Het artikel richt zich, voor wat betreft het publiek, op iedereen behalve de in lid 2 vermelde uitzonderingen waar het samengevat gaat over bepaalde professionele marktpartijen die wel publiek opvorderbare gelden mogen aantrekken. Lid 2 geldt niet voor grote of kleine niet-professionele investeerders.^{132, 133}

Om verwarring te voorkomen wie wel en wie geen professionele partij is, heeft het Hof omschreven dat de volgende partijen niet tot professionele marktpartijen behoren en dus onder de definitie publiek vallen:^{134, 135}

- particuliere beleggers (in beginsel)
- particuliere te vereenzelvigen vennootschappen (éénmans- of familie-bv's), ook wanneer zij zich min of meer structureel bezig houden met het doen van beleggingen, zoals pensioen-bv's.

2.3.2 Aantrekken, ter beschikking verkrijgen, ter beschikking hebben van geld

Hiermee wordt ieder gedrag dat rechtstreeks gericht is op het gedurende enige tijd ter beschikking verkrijgen en hebben van geld (ook wanneer het gestelde doel niet wordt bereikt) bedoeld.^{136,137,138, 139}

Het aantrekken van gelden kan door middel van:

- Uitgifte van effecten
- Sluiten van leenovereenkomst
- Aangaan van een schuld

¹³¹ Roest en Stijnen 2009, pag. 341 e.v.

¹³² ECLI:NL:GHSHE:2004:AP3589

¹³³ ECLI:NL:GHSHE:2004:AP3589

¹³⁴ ECLI:NL:GHSHE:2004:AP3589

¹³⁵ Roest en Stijnen 2009, pag. 345.

¹³⁶ ECLI:NL:GHSHE:2004:AP3589

¹³⁷ ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

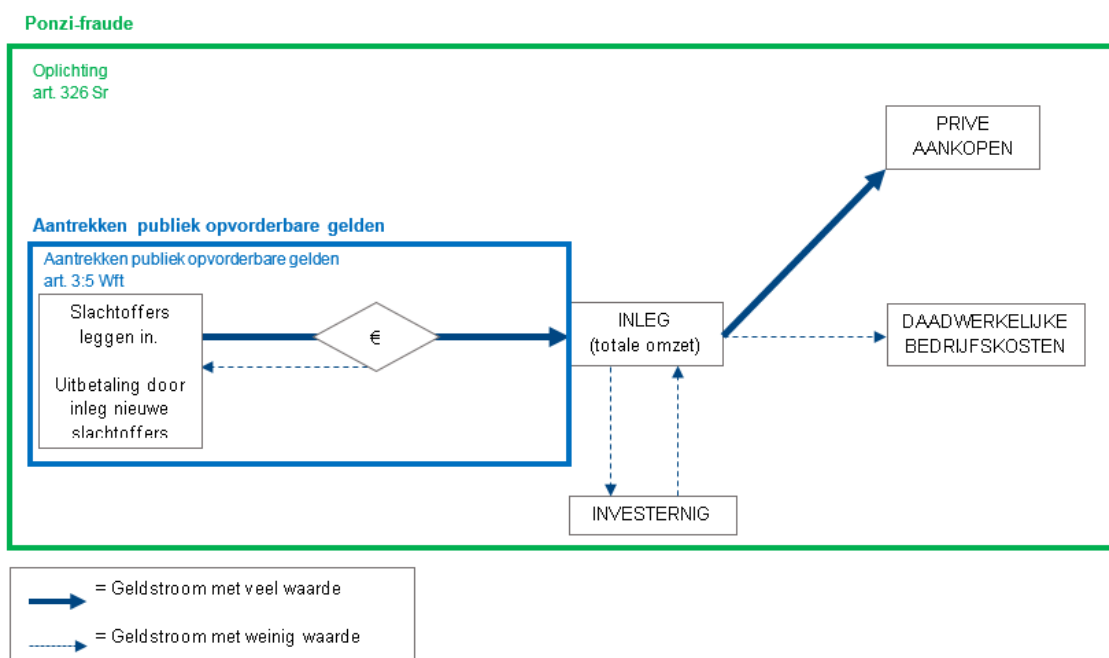
¹³⁸ ECLI:NL:PHR:2011:BR2078

¹³⁹ Roest en Stijnen 2009, pag. 343-344.

2.3.3 Opvorderbare gelden

Hierbij is het van belang dat vooraf duidelijk moet zijn dat het ingelegde geld terugbetaald moeten worden, om welk ingelegd nominaal bedrag het dan gaat en op welke wijze de vergoeding moet worden berekend.^{140,141, 142}

Het bewijzen van de omschrijving van het terug te betalen (nominale bedrag) en de vergoeding kan vastgesteld worden door bijvoorbeeld het horen van de verdachte en de getuige en eventueel een (al dan niet getekende) overeenkomst of ander schriftelijk bescheiden. Zelfs als wel een periode werd afgesproken waarna men de investering terug zou krijgen, maar hier niet of niet duidelijk omschreven is welk rendement er exact ontvangen zou worden, doet dit niets af aan het feit dat de investering (op termijn) invorderbaar is.^{143,144,145,146,147}

140 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

141 ECLI:NL:HR:2007:BA8463

142 Roest en Stijnen 2009, pag. 255 en 346.

143 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

144 ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

145 ECLI:NL:PHR:2011:BR2078

146 ECLI:NL:HR:2007:BA8463

147 Roest en Stijnen 2009, pag. 255.

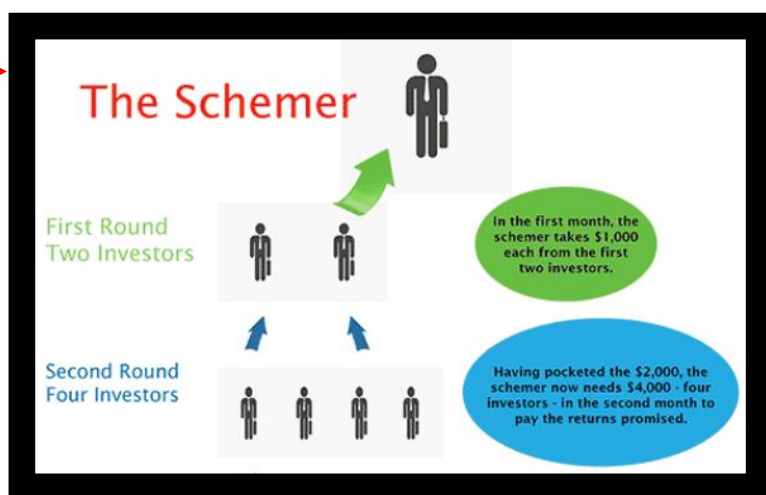
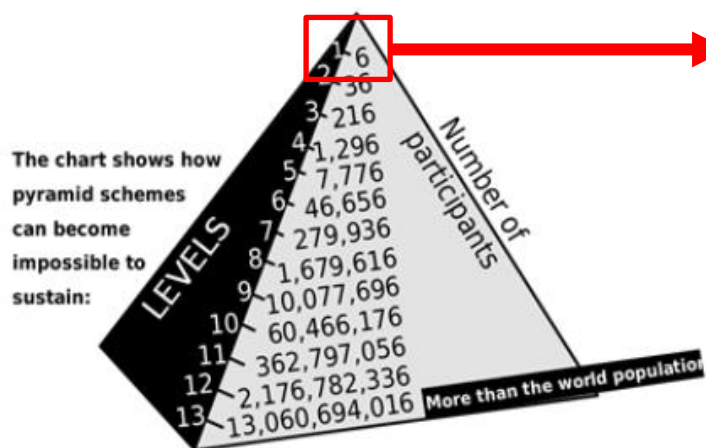
2.4 Piramidespel (wet op de kansspelen) 1a jo. 31 WOK

2.4.1 Uitleg Piramidespel

Het Ministerie van Justitie omschreef een Piramidespel als volgt:

‘Deelnemers aan een piramidespel moeten trachten door middel van een opschuifstelsel aan de top van de piramide te komen. De meeste piramidespelen kennen verschillende niveaus. Op ieder niveau werft iedere deelnemer één of meerdere nieuwe deelnemers, of worden deze deelnemers geworven door andere deelnemers of organisatoren van het piramidespel. Een nieuwe deelnemer betaalt een bepaald bedrag aan de deelnemer die hem geworven heeft en/of aan deelnemers of organisatoren die zich hoger in de piramide bevinden. Nadat de nieuwe deelnemer zelf weer nieuwe deelnemers geworven heeft, of deze door andere deelnemers of organisatoren geworven zijn, of soms nadat de opvolgende nieuwe deelnemers op hun beurt weer nieuwe deelnemers geworven hebben, krijgt hij zijn inleggeld, geheel, gedeeltelijk of vermeerderd met een bepaald bedrag terug. Hoewel er verschillende varianten van een piramidespel bestaan, hebben zij allen gemeen dat het te verwerven voordeel afhankelijk is van nieuwe deelnemers die op hun beurt weer geld inleggen’¹⁴⁸

Hieronder staat een piramide afgebeeld waarbij links de levels vermeld staan en rechts hoeveel deelnemers er moeten zijn om de piramide in stand (winstgevend) te houden. In principe wordt er altijd van uitgegaan dat iedere deelnemer minstens twee nieuwe deelnemers aan moet leveren. In het onderstaande voorbeeld worden er bij de eerste level door de verdachte twee deelnemers binnen gehaald die geld geven aan de verdachte. Deze twee deelnemers ontvangen alleen geld indien zij zelf allebei twee deelnemers aanleveren. Bij het eerste level moeten er dus 6 deelnemers aangeleverd worden om de verdachte en zijn eerste twee deelnemers te kunnen betalen. Vervolgens is te zien dat ieder level steeds meer deelnemers nodig zijn om de piramide in stand te houden. Zoals hieronder in de afbeelding zichtbaar is, is het onoverkomelijk dat een piramidespel uiteindelijk dus als een kaartenhuis in elkaar moet storten, omdat de onderste levels altijd de dupe zullen zijn omdat level 13 al meer deelnemers moeten zijn dan dat er mensen op de wereld zijn.

(Bron afbeelding: www.doj.state.or.us/consumer/Pages/pyramid_schemes.aspx en www.moneymorning.com/2016/07/18/what-is-a-ponzi-scheme-infographic/)

148 Kamerstukken II 1996/97, 25 523, nr. 3, MvT, 0. 1-2.

2.4.2 Wet op de kansspelen

In de wet op de kansspelen (Wok) wordt een Piramidespel als volgt omschreven en strafbaar gesteld:

In art. 1a lid 2 Wok staat dat onder een piramidespel wordt verstaan:

‘een gelegenheid waarbij deelnemers een goed afgeven of een verplichting aangaan teneinde daaruit een voordeel te verwerven dat geheel of ten dele afhankelijk is van de afgifte van een goed of het aangaan van een verplichting door latere deelnemers.’

Verder staat er in lid 1 van hetzelfde artikel dat onder een gelegenheid als bedoeld in artikel 1, onder a, tevens het piramidespel wordt begrepen. In art. 1, onder a, staat dat het verboden is:

‘gelegenheid te geven om mede te dingen naar prijzen of premies, indien de aanwijzing der winnaars geschiedt door enige kanbepaling waarop de deelnemers in het algemeen geen overwegende invloed kunnen uitoefenen, tenzij daarvoor ingevolge deze wet vergunning is verleend’

Artikel 31 Wok zegt vervolgens dat het opzettelijk overtreden van art. 1, onder a, een misdrijf is en valt onder de economische delicten onder art. 1, aanhef en onder 3, van de Wet op de economische misdrijven (Wed).¹⁴⁹

2.4.3 Kenmerken van een Piramidespel

Uit de volgende kenmerken is op te maken dat er (hoogst waarschijnlijk) sprake is van een Piramidespel:¹⁵⁰

- Het inleggeld is hoog.
- Er worden weinig tot geen Multi Level Marketing producten ontvangen.
- De focus is vooral gericht op het aanbrengen van nieuwe deelnemers en minder op het product zelf.
- Er wordt geheimzinnig gedaan over het product of de formule tot het moment dat men daadwerkelijk toe treedt tot de organisatie.
- Er wordt telefonisch geen informatie gegeven, omdat de inlegger naar de bijeenkomst moet komen.
- Bijeenkomsten worden bewaakt en zijn besloten en slechts op inschrijving of introductie te bezoeken.
- Er wordt uitgelegd dat men de kans heeft om financieel onafhankelijk te worden.
- Men raakt in een roes en wordt overgehaald meteen een contract te tekenen.
- Het klinkt te mooi om waar te zijn, dus is het waarschijnlijk niet waar.

¹⁴⁹ ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

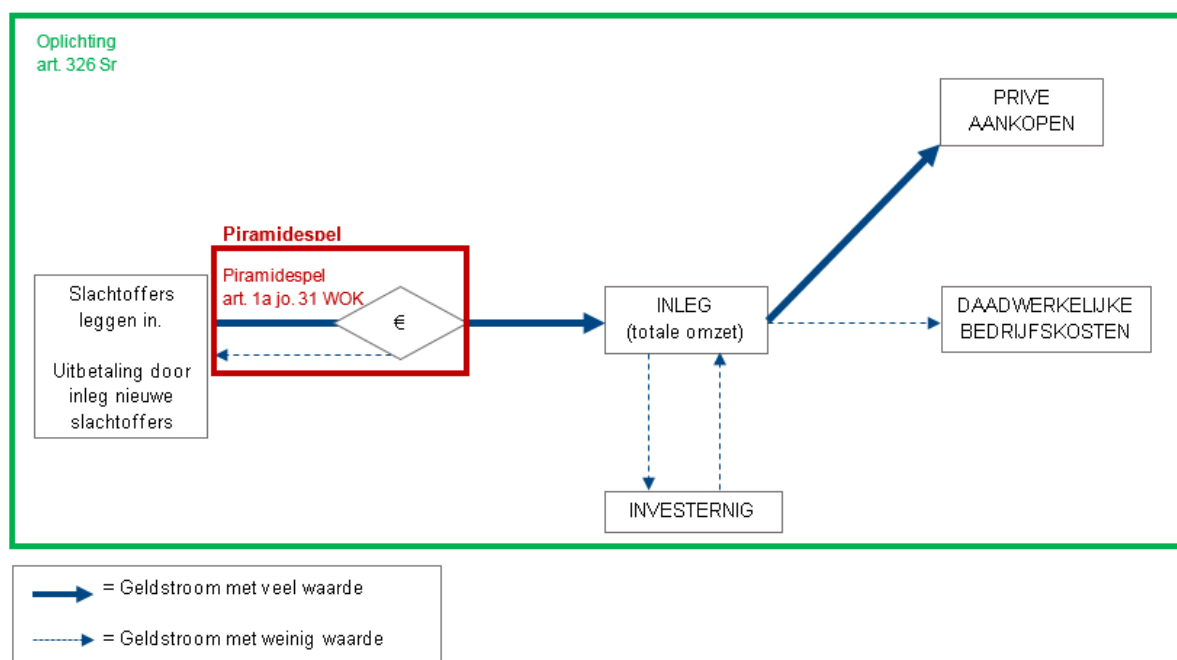
¹⁵⁰ Roest en Stijnen 2009, pag. 224 -227.

2.4.4 Piramidespel en Ponzifraude

De termen ‘Piramidespel’ en ‘Ponzifraude’ worden ten onrechte weleens als inwisselbare begrippen gehanteerd. Hoewel ze overeenkomsten hebben, zijnde dat het rendement van de eerdere deelnemers afhankelijk is van de toestroom van nieuwe deelnemers en dat de eerste groep deelnemers grote rendementen kan behalen terwijl de laatste - doorgaans veel grotere- groep deelnemers het nakijken heeft omdat er altijd een moment komt waarop er geen of nauwelijks nieuwe deelnemers bijkomen uit wiens inleg hun rendement zou moeten zijn voldaan, is het essentiële verschil dat het de deelnemers aan een piramidespel - in elk geval in enige mate - duidelijk is dat hun rendement afhankelijk is van de inleg van aan te brengen nieuwe deelnemers en geldt dat juist niet voor de deelnemers aan een ‘Ponzifraude’.^{151,152}

De verwarring ontstaat vaak hoogst waarschijnlijk door het feit dat ook bij Ponzifraude gebruik wordt gemaakt van slachtoffers die ‘extra’ commissie ontvangen indien zij nieuwe inbrengers aanleveren. Bij een Ponzifraude is dit echter geen verplichting maar een extra optie die er voor zorgt dat een slachtoffer extra winsten kan realiseren waarmee de fraudeur de slachtoffers zelf kan gebruiken voor het promoten van zijn Ponzifraude.

Ponzi-fraude

151 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

152 Roest en Stijnen 2009, pag. 222.

2.4.5 Onderscheid Piramidespel en Multi Level Marketing (MLM)

MLM is een verkoopmethode die erg veel op een Piramidespel lijkt. MLM is een legale handelsvorm terwijl een Piramidespel een strafbaar feit kan opleveren.

MLM is een verkoopmethode waarbij ondernemers worden gestimuleerd producten te verkopen door hen een bonus, provisie of omzetpercentage te geven. De deelnemers kopen producten voor reële prijzen om ze vervolgens met winst te verkopen.

Belangrijk verschil is dat bij MLM niet gevraagd wordt om voor de deelname een bedrag te betalen. De afnemer betaalt dus niet voor deelname, maar voor het product. Bij MLM staat de verkoop van producten dus centraal.

Hieronder een afbeelding die het verschil tussen een piramidespel en een MLM inzichtelijk maakt.

(Bron afbeelding: www.torontoaccountant.ca/is-that-extra-income-a-pyramid-or-mlm-opportunity/)

2.5 Witwassen 420bis/ter/quater Sr

Het witwassen van crimineel geld (art. 420 bis/ter/quater Sr) is een vorm van fraude en bestaat kort gezegd uit drie fases: 1. plaatsing 2. versluiering en 3. integratie.¹⁵³ Plaatsing is de fase dat het contante geld, afkomstig uit het misdrijf, wordt verplaatst en hierbij omgezet word in giraal geld. Bij de fase versluiering wordt vaak gebruik gemaakt van (complexe) financiële transacties om zo de oorsprong van het vermogen te verhullen. Bij de derde fase, integratie, wordt het vermogen met ogenschijnlijk wettige herkomst, in het economische verkeer gebracht.¹⁵⁴

2.5.1 Witwastypologieën

De witwas typologieën spelen een grote rol voor het vaststellen van witwassen bij ondergronds bankieren. Witwas typologieën zijn kort gezegd vastgestelde indicatoren van het witwassen van crimineel geld. Hoe meer typologieën van toepassing op een zaak hoe sterker het vermoeden van witwassen. Zo zijn op Ponzifraude in veel gevallen ook meerdere typologieën van toepassing. De volgende witwas typologieën zijn er momenteel;¹⁵⁵

- het feit dat er geen legale economische verklaring is voor de gewisselde valutasoorten en de frequentie van de wisselingen;
- het ontbreken van een legale economische verklaring voor het wisselen van grote geldbedragen;
- het ontbreken van een legale economische verklaring voor het wisselen van buitenlandse valuta;
- de transacties staan niet in verhouding tot de inkomsten;
- het contant omwisselen in een witwascyclus wordt vaak gedaan ter onderbreking van de "papertrail";
- bij grote hoeveelheden contant geld in diverse valuta: het is een feit van algemene bekendheid dat diverse vormen van criminaliteit gepaard gaan met grote hoeveelheden contant geld in diverse valuta;
- bij fysiek vervoer van grote bedragen in contanten: het fysiek vervoeren van grote bedragen in contanten brengt een aanzienlijk veiligheidsrisico met zich;
- het feit dat ten aanzien van de verdachte geen economische activiteit bekend is in relatie tot de verschillende landen waarmee transacties werden verricht;
- het feit dat meerdere wisseltransacties op één dag bij verschillende wisselkantoren/banken dan wel bij verschillende vestigingen van deze wisselkantoren/banken zijn uitgevoerd;
- het feit dat een aantal malen het geld ongeteld werd aangeleverd;
- het feit dat diverse malen geld in kleine coupures werd omgewisseld naar grote coupures;
- het feit dat de handel in verdovende middelen veel geld in kleine coupures oplevert;
- het feit dat de handel in verdovende middelen veel opbrengsten in verschillende valuta oplevert;
- het feit dat door de verdachte veel contacten werden (worden) onderhouden met personen met criminele antecedenten;
- de wijze waarop het geld werd vervoerd en/of aangeboden;
- het feit dat de verdachte iets weigert te verklaren over de herkomst van het geld;
- het feit dat het kennelijk de bedoeling was om de meldgrens te ontduiken;
- het feit dat er een beloning werd verkregen voor de door verdachte uitgevoerde wisseltransacties;
- het feit dat het verrichten van vele Money Transfers vanuit Nederland naar verschillende personen in het Caribische gebied dikwijls gepaard gaat met de smokkel van cocaïne van het Caribische gebied naar Nederland;

¹⁵³ Why is cash still king 2015, p. 9.

¹⁵⁴ Donker e.a. 2015, p. 11.

¹⁵⁵ <https://www.fiu-nederland.nl/nl/witwas-typologieen-0>

- bij (veelvuldig) gebruik van Money Transfers (het is een feit dat het aanmerkelijk duurder is om geld over te maken naar het buitenland via Money Transfers dan via girale transacties);
- het feit dat Nederlanders in het buitenland geld op aldaar geopende bankrekeningen hebben staan om buiten het zicht van de Nederlandse autoriteiten en / of Nederlandse opsporingsdiensten te blijven;
- het feit dat uit eerdere onderzoeken is gebleken, dat het wisselen van Britse ponden en Schotse ponden in kleinere coupures buiten het Verenigd Koninkrijk vaak in relatie kan worden gebracht met de handel in verdovende middelen;
- Geldbedragen van behoorlijke omvang, in contante coupures, die niet terug zijn te vinden in (officiële) boeken van en evenmin kunnen worden verantwoord met stukken van reguliere handelsactiviteiten;
- Voorhanden hebben van grote hoeveelheden contant geld zonder noodzaak daartoe op grond van bedrijf of beroep;
- Ongebruikelijke wijze van transport (verstopping van contanten). Waarbij gedacht wordt aan het verstopping van liquide middelen in niet voor transport van gelden bedoelde materialen bijvoorbeeld: hingsels of trekstangen van koffers, pakken luiers, shampoo flessen, in panty verpakt en verstopt onder kleding, verstopt in het lichaam.

2.5.2 Kwalificatie-uitsluitingsgrond

Bij Ponzifraude is de doelstelling van de fraudeur vrijwel altijd financieel voordeel te krijgen. Het enkel ontvangen en voorhanden hebben van dit financiële voordeel is echter niet direct te kwalificeren als witwassen aangezien dit geld is dat onmiddellijk afkomstig is uit een door hem zelf begaan misdrijf. Dit geld valt dus onder de kwalificatie uitsluitingsgrond.¹⁵⁶

2.5.3 Voorhanden hebben, omzetten, verbergen en/of verhullen

Wanneer het afgegeven geld niet alleen voorhanden is, maar er transacties mee worden verricht die niet gericht zijn op investering of uitbetaling van slachtoffers is er een grote kans dat dit bedrag in aanmerking komt voor witwassen. Deze verdenking ontstaat doordat geld wordt verplaatst en in meerdere gevallen ook wordt versluierd en/of verhult door de aard van de transactie. Hierdoor lijkt het alsof de herkomst van het geld (de winst op de ogenschijnlijk zeer goed lopende investeringen van de fraudeur) legaal is.

Voorbeelden hiervan zijn;

- de inleg die giraal wordt ontvangen, contant opnemen om daar vervolgens privé aankopen van te doen,^{157,158}
- contanten die worden gestort op een andere (buitenlandse) rekening waar de fraudeur zelf de beschikking over heeft,¹⁵⁹
- de inleg overmaken naar een (buitenlandse) rekening waar de fraudeur zelf de beschikking over heeft,^{160,161}
- de inleg wordt gebruikt om een lening te verstrekken,¹⁶²
- het weg boeken van inleggeden zonder dat duidelijk is op grond van welke titel dit gedaan wordt.¹⁶³

¹⁵⁶ ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

¹⁵⁷ ECLI:NL:GHSHE:2010:BT2639

¹⁵⁸ ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

¹⁵⁹ ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

¹⁶⁰ ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

¹⁶¹ ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

¹⁶² ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

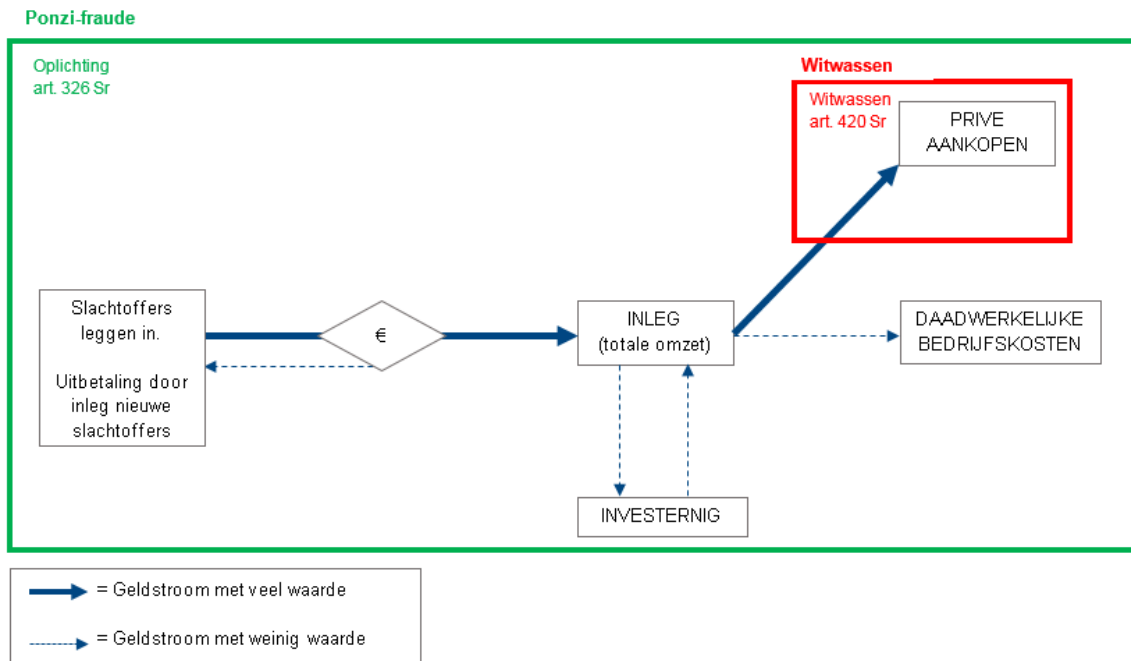
¹⁶³ ECLI:NL:RBZUT:2006:AZ0255

Dergelijke handelingen zijn niet alleen aan te merken als het strafbare feit witwassen, maar schaaft daarbij ook het (internationale) financiële en economische verkeer.¹⁶⁴

Indien er niet kan worden vastgesteld dat er met een gedeelte van het in beslag genomen geld op de bankrekening transacties hebben plaats gevonden, voldoet dit deel van het geld aan de kwalificatie uitsluitingsgrond.¹⁶⁵

2.5.4 Gewoonte witwassen

Een Ponzifraude is over het algemeen een misdrijf dat meerdere maanden of zelfs jaren duurt. Volgens Roest en Stijnen duurde in de afgelopen twintig jaar een Ponzifraude op zijn minst 18 maanden, voordat er slachtoffers waren die het vermoeden hadden dat het om een oplichting ging. In die periode ontvangt de fraudeur van de slachtoffers meerdere bedragen. Echter worden van de inleggelden niet alleen eerdere slachtoffers uitbetaald maar ook zeer regelmatig transacties verricht die voldoen aan de witwaseisen. Indien uit een onderzoek duidelijk wordt hoe de fraudeur de inleggelden ontvangt, door boekt en besteedt, alsmede de periode waarbinnen dit met grote regelmaat plaats vond, is er een grote kans dat dit onder witwassen valt.^{166,167}

164 ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

165 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

166 Roest en Stijnen 2009, p. 34.

167 ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

2.6 Valsheid in geschrifte 225 Sr

Het artikel valsheid in geschrifte, art. 225 Sr, kent twee leden. In het eerste lid wordt het valselijk opmaken en vervalsen van een geschrift met bewijsbestemming, strafbaar gesteld. In het tweede lid het daadwerkelijk gebruiken van de vervalste geschriften.

2.6.1 Elementen van valsheid in geschrifte

Het artikel bestaat uit de elementen:

- Geschrift
- Bewijsbestemming
- Valselijk opmaken
- Vervalsen

Een geschrift, dat voor art. 225 Sr voldoet aan bewijsbestemming, bestaat uit alle in letter- en cijferschrift gestelde stukken, inclusief computerbestanden, dat aan de volgende criteria voldoen:^{168, 169}

1. Materie waarin tekens zijn aangebracht.
2. Redelijk duurzame weergave van die tekens.
3. Moet leesbaar zijn.

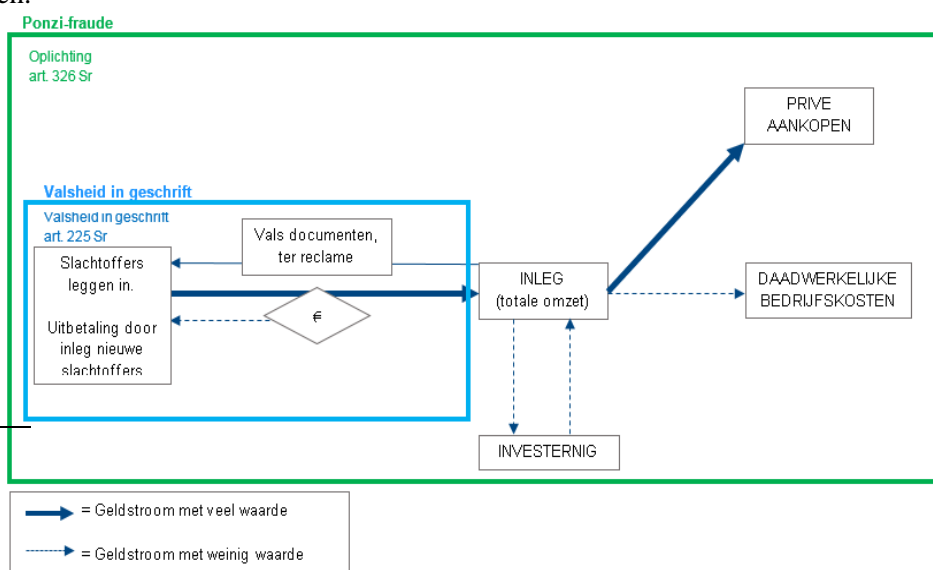
Het verschil tussen valselijk opmaken en vervalsen is, zoals het woord het al zegt, dat in het eerste geval er een geheel nieuw niet bestaand geschrift wordt gemaakt waarin onwaarheden staan. En in het tweede geval gaat het om een bestaand geschrift waar (al dan wel/niet) waarheden in staan en dit aanpassen met onwaarheden.

2.6.2 Valsheid in geschrifte bij Ponzi

Omdat Ponzifraudeurs veel leugens gebruiken om hun verhaal zo professioneel, goed en vertrouwen wekkend mogelijk over te laten komen, wordt er meer dan eens gebruik gemaakt van documenten om slachtoffers te overtuigen. In veel onderzoeken blijkt dat er regelmatig gebruik gemaakt wordt van valselijk opgemaakte en/of vervalste documenten. Dit levert het strafbare feit valsheid in geschrifte op.¹⁷⁰

Voorbeelden van valse of vervalste documenten zijn:

- Beleggingsovereenkomsten.
- Leningsovereenkomsten.
- (nieuws)brieven aan beleggers.
- Bankafschriften.¹⁷¹
- Rendementoverzichten.¹⁷²
- Brochures.¹⁷³
- Administratie.
- LinkedIn profiel.

168 Kamerstukken II 2022-2003, 29 025, nr. 3, p. 3)

169 ECLI:NL:HR:2016:1174

170 Roest en Stijnen 2009, pag. 135-139 en 358 e.v..

171 ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6293

172 ECLI:NL:RBZUT:2005:AU5885

173 ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6293

2.7 Strafbare rechtspersoon & criminele organisatie 140 Sr

In veel gevallen bij Ponzifraude wordt er gebruik gemaakt van rechtspersonen. Samen met deze rechtspersonen en meerdere natuurlijk personen wordt een Ponzifraude opgezet. Zowel de rechtspersoon als de organisatie zelf kunnen hierbij strafbaar zijn. De strafbare rechtspersoon en/of feitelijk leidinggevende staan omschreven in art. 51 Sr. En de organisatie die gericht is op het plegen van een misdrijf is strafbaar gesteld als criminele organisatie in art. 140 Sr.

2.7.1 Strafbare rechtspersoon

Vrijwel altijd gebruikt een fraudeur voor zijn Ponzifraude een rechtspersoon. Dit wordt met meerdere doelstellingen gedaan. Als eerste om zich voor te doen als een legitiem en professioneel bedrijf zodat er meer vertrouwen wordt gewekt. Als tweede worden rechtspersonen ook meer dan eens gebruikt om op die manier te proberen aan de aansprakelijkheid van de schade te ontkomen. Als derde worden rechtspersonen ook nog wel eens gebruikt zodat de fraudeur zich achter zijn medewerkers kan verschuilen en hen de schuld kan geven.

Indien de strafbare gedragingen mede hebben plaats gevonden en zijn verricht in de sfeer van de verdachte rechtspersoon, kunnen zij ook conform art. 51 Sv worden toegerekend aan de rechtspersoon.^{174,175} Dit is onder andere het geval indien de rechtspersonen geen ander doel dienen dan gebruikt te worden voor de Ponzifraude.¹⁷⁶

2.7.2 Criminele organisatie

Het gerechtshof Arnhem geeft in 2014 de volgende omschrijving van een criminele organisatie conform art. 140 Sr:¹⁷⁷

“Onder een criminele organisatie wordt verstaan een samenwerkingsverband tussen meerdere personen met een zekere duurzaamheid en structuur, dat tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven. Daarbij hoeft het plegen van misdrijven niet de enige of voornaamste bestaansgrond van de organisatie te zijn. Een zekere bestendigheid is vereist, maar het gaat niet zover dat vereist is dat de samenstelling van het samenwerkingsverband telkens dezelfde is. Het oogmerk van de criminele organisatie dient gericht te zijn op het plegen van misdrijven. Als bewijs voor het bestaan van het oogmerk van de organisatie kunnen (mede) dienen de misdrijven die zijn gepleegd en het duurzaam en/of gestructureerde karakter van de samenwerking. Aan de bewezenverklaring van het in art. 140 Sr bedoelde oogmerk staat niet in de weg dat de organisatie ook een legaal doel nastreefde.

Volgens bestendige rechtspraak is van deelneming aan een criminele organisatie sprake indien een persoon behoort tot de organisatie en een aandeel heeft in, dan wel ondersteunende gedragingen heeft verricht die strekken tot of rechtstreeks verband houden met de verwezenlijking van het oogmerk van de organisatie. Voor deelname aan de criminele organisatie is niet vereist dat een betrokkene deelneemt aan de misdrijven waarop het oogmerk van de organisatie is gericht. Evenmin is vereist dat een betrokkene samenwerkt of bekend is met alle personen die deel uitmaken van een organisatie. Ten aanzien van de rol van een betrokkene geldt voorts dat een betrokkene in zijn algemeenheid moet weten, in de zin van voorwaardelijke opzet, dat de organisatie tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven. Een betrokkene hoeft echter niet enige vorm van opzet te hebben gehad op concrete door de criminele organisatie beoogde misdrijven.

174 ECLI:NL:HR:2003:AF7938

175 ECLI:NL:HR:2016:733

176 ECLI:NL:RBAMS:2016:2661

177 ECLI:NL:GHARL:2014:2259

Het beschermd belang is door de plaatsing van artikel 140 Sr in titel V de openbare orde, maar meer in het bijzonder de bescherming van de samenleving tegen het gevaar dat uitgaat van criminele organisaties.”

Naast de elementen zoals in art. 140 Sr omschreven zijn kenmerken hierbij, zoals onder andere hiervoor omschreven, dat er;

- bewust,
- met meerdere personen,
- duurzaam,^{178, 179}
- gestructureerd,^{180,181}
- professioneel,¹⁸²

is samengewerkt met als doel een strafbaar feit plegen.

Verder is belangrijk om te weten dat;¹⁸³

- het plegen van misdrijven niet de enige (of voornaamste) bestaansgrond van de organisatie is of hoeft te zijn,
- de organisatie naast de strafbare feiten ook een legaal doel kan nastreven,
- het niet is vereist dat een betrokkene deelneemt aan de misdrijven waarop het oogmerk van de organisatie is gericht,
- het ook niet vereist is dat een betrokkene samenwerkt of bekend is met alle personen die deel uitmaken van een organisatie,
- betrokkene wel in zijn algemeenheid moet weten, in de zin van voorwaardelijk opzet, dat de organisatie tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven,
- betrokkene niet enige vorm van opzet hoeft te hebben gehad op concrete door de criminele organisatie beoogde misdrijven.

2.7.2.1 Ponzifraude en de criminele organisatie

Uit een aantal uitspraken is gebleken dat: indien er gedurende langere tijd bewust, intensief, professioneel en gestructureerd samen is gewerkt om met behulp van een, speciaal daarvoor opgerichte, rechtspersoon inleggers te misleiden, kan er sprake zijn van een criminele organisatie. Hierbij moet het wel om de doelstelling gaan dat de rechtspersoon uitsluitend werd gebruikt om de fraudeur of anderen ten koste van de inleggers te verrijken. Hieruit kan opgemaakt worden dat de organisatie het oogmerk had om inleggers op te lichten en daarnaast eventueel andere strafbare feiten plegen zoals hiervoor omschreven.^{184,185,186,187,188,189}

¹⁷⁸ Buruma 1990

¹⁷⁹ ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

¹⁸⁰ Buruma 1990

¹⁸¹ ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

¹⁸² ECLI:NL:GHSHE:2010:BT2639

¹⁸³ ECLI:NL:GHARL:2014:2259

¹⁸⁴ ECLI:NL:GHSHE:2010:BT2639

¹⁸⁵ Roest en Stijnen 2009, pag. 353 e.v.

¹⁸⁶ ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

¹⁸⁷ ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

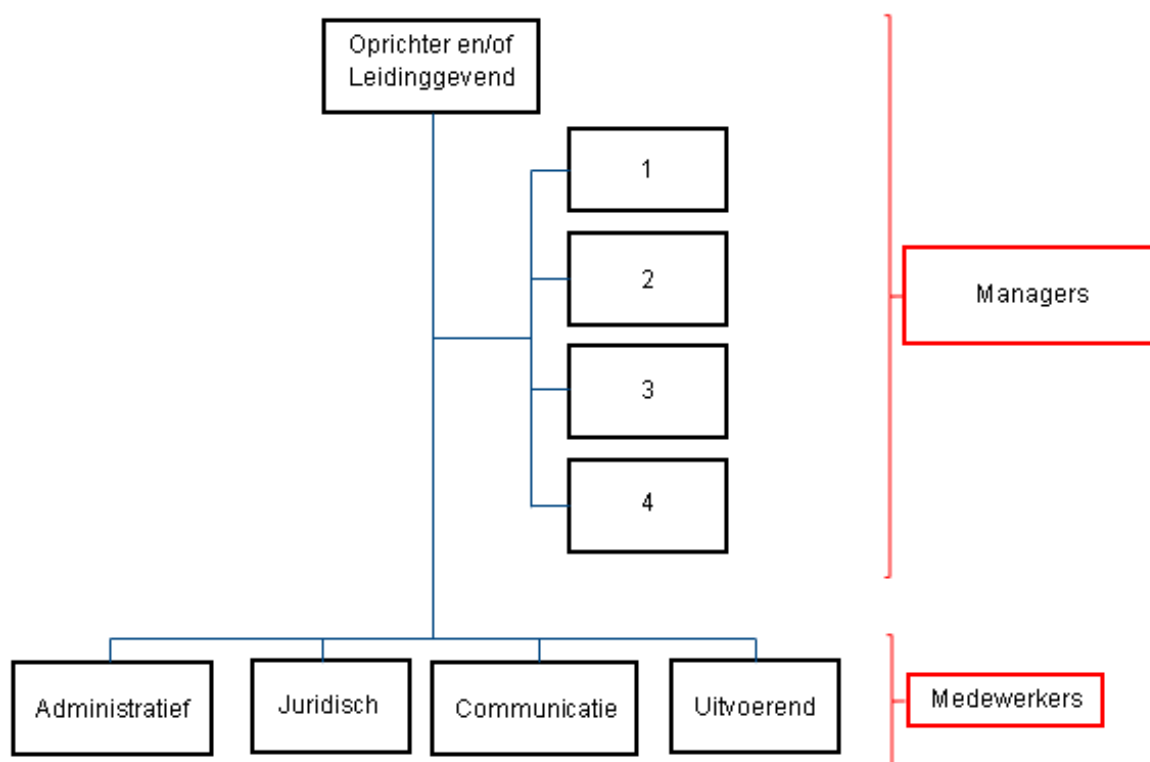
¹⁸⁸ ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774

¹⁸⁹ ECLI:NL:GHSHE:2004:AP3589

2.7.2.2 Deelneming

De strafbare deelneming aan een criminele organisatie kan bestaan uit één of verschillende deelnemingen binnen die organisatie. Voorbeelden van een deelneming kunnen zijn;

- het opdracht geven tot het sluiten van de overeenkomsten met de inleggers,¹⁹⁰
- het verrichten van handelingen om te verhullen wie de aandeelhouders waren van het bedrijf,¹⁹¹
- het voeren van het beheer over (post)bankrekeningen,¹⁹²
- het laten plaatsen van advertenties voor het aantrekken van gelden,¹⁹³
- het maken van afspraken omtrent de winstverdeling,¹⁹⁴
- het beheer van de gelden en de verdeling van de gelden,¹⁹⁵
- het opmaken en aanmaken van websites,¹⁹⁶
- het geven van een presentatie over de te verkopen belegging,¹⁹⁷
- het laten drukken van een prospectus.¹⁹⁸

190 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

191 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

192 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

193 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

194 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

195 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

196 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

197 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

198 ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134

3.0 Literatuurlijst

Literatuur:

Buruma 1990

Y. Buruma, *De racistische criminele organisatie*, Ars Aequi, nr. 2, 30 september 1997, p. 113- 1119.

Delrue 2014

G. Delrue, *Witwassen en financiering van terrorisme*, Antwerpen-Apeldoorn: Maklu 2014.

Donker e.a. 2015

A.G. Donker, B. van Gestel, B. Rovers, M.B. Schuilenburg en M. Smit, *Misdaadgeld, witwassen en ontnemen*, Den Haag: Boom juridische uitgevers 2015.

Driessen 2016

C. Driessen, *Piramidospel van 7 miljard dollar opgerold in China*, Den Haag: NRD 1 februari 2016.

Jongh 2014

E. de Jongh, *Prominent filantroop of meesteroplichter?*, *Criminologie in Actie (CIA)* 2014, nr.1, februari 2014 p. 17-18.

Roest en Stijnen 2009

F. Roest en R. Stijnen, *Belggen in gebakken lucht*, Zeist: Kerckebosch 2009.

Politie IJsselland 2012

Misbruik van rechtspersonen – Een onderzoek naar risico's bij misbruik van rechtspersonen en de (faciliterende) rol van instanties en wet- en regelgeving, Politie IJsselland, Bovenregionale Recherche Noord- en Oost-Nederland. (<https://respubca.home.xs4all.nl/pdf/bestuurlijk-dossier-22.pdf>)

Scharenborg 2015

M. Scharenborg, *Fraude*, Den Haag: Sdu 2015.

Uitspraken:

HR 1 november 1920, NJ 1920, p. 1215

HR 7 november 1921, NJ 1922

HR 18 september 1978, NJ 1978, 658

ECLI:NL:HR:1993:AD1846

ECLI:NL:RBARN:2003:AF7669

ECLI:NL:HR:2003:AF3807

ECLI:NL:RBZUT:2003:AN8496

ECLI:NL:GHSHE:2004:AP3589

ECLI:NL:RBALM:2005:AS6092

ECLI:NL:RBZUT:2005:AU5885

ECLI:NL:HR:2006:AU8098

ECLI:NL:RBZUT:2006:AZ0255

ECLI:NL:RBZUT:2006:AZ0259

ECLI:NL:RBUTR:2006:AZ2306

ECLI:NL:GHAMS:2007:BB0037

ECLI:NL:HR:2007:BA8463

ECLI:NL:RBARN:2007:BA5630

ECLI:NL:GHAMS:2007:BF0026

ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6353

ECLI:NL:RBZUT:2008:BD5577
ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6322
ECLI:NL:RBHAA:2008:BD6293
ECLI:NL:RBZUT:2008:BG5228
ECLI:NL:RBARN:2008:BC8027
ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134
ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ5134
ECLI:NL:RBZUT:2009:BI9299
ECLI:NL:GHARN:2009:BH2774
ECLI:NL:RBAMS:2010:BL0547
ECLI:NL:HR:2011:BQ5986
ECLI:NL:PHR:2011:BR2078
ECLI:NL:GHDHA:2014:996
ECLI:NL:GHARL:2014:2259
ECLI:NL:HR:2016:395
ECLI:NL:RBAMS:2016:2661
ECLI:NL:HR:2016:1174
ECLI:NL:PHR:2016:521
ECLI:NL:GHAMS:2017:1523

Internet

www.fiu-nederland.nl/nl/ponzi-fraude

<https://www.fiu-nederland.nl/nl/witwas-typologieen-0>

Kamerstukken

Kamerstukken II 2022-2003, 29 025, nr. 3, p. 3